

汉语趋向补语“进”组与泰语趋向补语 “เข้า(kha^w: 进)”组对比研究

Yupin Karanyadech¹

摘要

本文从认知语言学的理论出发，对汉语“进”组与泰语“เข้า(kha^w)”组的趋向补语进行对比。除了相同的趋向意义和不同的结果意义，“进”组有比喻用法，而“เข้า(kha^w: 进)”组有状态意义、熟语。在我们的语料中有些形容词、动词只能与“เข้า(kha^w: 进)”组结合，但不能与“进”组结合。“เข้า(kha^w: 进)”组的对应形式比“进”组要多。导致它们之间是否形成一一对应的关系跟语法意义、核心子范畴、立足点、注意观与突显观有关。

关键词：“进”，“เข้า(kha^w: 进)”，趋向补语，认知语言学

¹ 博士，宋卡王子大学，国际研究学院，中国研究系
yupin.k@phuket.psu.ac.th

การศึกษาเปรียบเทียบคำเสริมกริยาบอกทิศทาง กลุ่ม “进 (jìn)” ในภาษาจีน และกลุ่ม “เข้า” ในภาษาไทย

ยุพิน กรัณยเดช²

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ใช้ทฤษฎีภาษาศาสตร์ปริชานอธิบายเปรียบเทียบหน่วยเสริมกริยาบอกทิศทางกลุ่ม “进(jìn)” ในภาษาจีนและหน่วยเสริมกริยาบอกทิศทางกลุ่ม “เข้า” ในภาษาไทย ผลการวิจัยพบว่า นอกจากกลุ่ม “进(jìn)” และกลุ่ม “เข้า” จะบอกทิศทางการเคลื่อนที่ที่เหมือนกันและบอกผลการทำกริยาที่ต่างกันแล้ว กลุ่ม “进(jìn)” ยังมีความหมายในเชิงอุปมาอุปไมยส่วนกลุ่ม “เข้า” ยังสามารถบอกสภาพและใช้ประกอบเป็นสำนวนได้ เมื่อตรวจสอบฐานข้อมูลพบว่าคำลักษณนามและคำกริยาบางคำสามารถปรากฏร่วมกับกลุ่ม “เข้า” แต่ไม่สามารถปรากฏร่วมกับกลุ่ม “进(jìn)” เมื่อสื่อเป็นอีกภาษาหนึ่ง กลุ่ม “เข้า” จะมีคำที่ใช้แทนมากกว่ากลุ่ม “进(jìn)” หน่วยเสริมกริยาสองกลุ่มดังกล่าวจะใช้แทนกันได้อีกภาษาหนึ่งได้หรือไม่จะเกี่ยวข้องกับความหมายทางไวยากรณ์ ความหมายกลาง จุดที่ผู้พูดมองเหตุการณ์ จุดที่ผู้พูดให้ความสนใจและจุดเด่นของเหตุการณ์ในความรู้สึกของผู้พูด

คำสำคัญ: กลุ่ม “进(jìn)” กลุ่ม “เข้า” หน่วยเสริมกริยาบอกทิศทางภาษาศาสตร์ปริชาน

² ดร. อาจารย์ประจำสาขาวิชาจีนศึกษา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
yupin.k@phuket.psu.ac.th

A comparative study of directional complements in Chinese and Thai languages: “进 (jìn)” group and “เข้า (kha`w)” group

Yupin Karanyadech³

Abstract

The purpose of this article is to compare the directional complements in Chinese: “进(jìn)” group and the directional complements in Thai: “เข้า(kha`w)” group by using the theory of cognitive linguistics. Through the comparison we found according to their grammatical meanings; they have the same directional meaning and different result meaning. Besides, “进(jìn)” group has figurative expressions, but “เข้า(kha`w)” group has not. Whereas “เข้า(kha`w)” group has the state meanings and can be used in a few idioms, but “进(jìn)” group cannot. According to our database, some adjectives and verbs can be only collocated with “เข้า(kha`w)” group, but cannot be collocated with “进(jìn)” group. In addition, regarding the corresponding forms, “เข้า(kha`w): 进)” group has more than “进(jìn)” group. The corresponding relationships are related to the grammatical meanings, the central sense, the standpoint, the view of attention, and the prominence view which can create different or even the same conditions.

Key words: “进(jìn)”, “เข้า(kha`w): 进)”, the directional complements, the theory of cognitive linguistics.

³ Ph.D., Lecturer, Chinese Studies Department, Faculty of International Studies, Prince of Songkla University

๐前言

尽管趋向补语“进”组与“เข้า(kha`w: 进)”组都表示事物随动作由外向里面移动,可是它们之间并不是一一对应关系。如:

- (1) 钻进佛寺后面的椰林,急匆匆地踏上了两旁长着高度及膝的零乱灌木丛的小路, (17) ลัดเข้า (钻+进) ทิวมะพร้าวหลังวัด
คุ่มเข้าทาง (踏+进) เดินแคบๆกรรือด้วยต้นไม้เล็กๆ สูงประมาณ
เข้าอยู่สองข้างทาง (查·勾吉迪24)
- (2) 警士发出了最后通牒,同时把钥匙塞进了裤兜。(229)
จำหอมยื่นคำขาด พลางเก็บกุญแจลง (塞+钥匙+下) กระเป๋ากางเกง
(查·勾吉迪270)
- (3) 看见个座儿,他飞也似跑过去, (老舍199)
เมื่อมองเห็นผู้โดยสาร เขาก็ปราดเข้าไป (跑+进+去) (325)
- (4) 热热闹闹的剃度出家的时节正在过去,守夏节已经越来越
近, (85) หน้าบวชที่สนุกสนานกำลังจะผ่านไป ใกล้ถึงวันเข้าพรรษา
เข้ามา (近+到+守夏节+进+来) ทุกวัน (查·勾吉迪100)

例(1)中的前一个“เข้า(kha`w: 进)”与“进”对应,而后一个“เข้า(kha`w: 进)”却与“上”对应。“进”可以与“ลง(lon: 下)”对应(例2)。“เข้า(kha`w: 进)”组还可以与“过去”(例3)与“越来越”对应(例4)。那为什么“上、过去、越来越”可以与“เข้า(kha`w: 进)”对应?为什么“ลง(lon: 下)”可以与“进”对应?“进”组与“เข้า(kha`w: 进)”组之间究竟有什么异同?

本文中的“进”组是指“进”、“进来”与“进去”,而“เข้า(kha`w: 进)”组是指“เข้า(kha`w: 进)”、“เข้าไป(kha`wpaj: 进去)”与“เข้ามา(kha`wma: 进来)”。对于趋向补语“进”组与“เข้า(kha`w: 进)”组,除了赵秀芬(2000)在一篇硕士论文中外提到它们的趋向用法的对应形式,迄今未见到有关的专门研究。本文拟在现有研究的基础上,根据认知语言学的理论重新审视,拟从四个方面探讨这些趋向补语:首先描写它们的语法意义;其次分析动词搭配;然后探讨对应形式;最后从三个方面逐一辨析能导致它们之间是不是——对应的关系的因素。本文对汉语趋向

补语“进”组所在的意义与搭配的动词基本上引用刘月华(2008)的观点,下面不一一注明。大多数的例句取自《骆驼祥子》(汉泰对照)与《判决》(泰汉对照)。

一语法意义

一个语言单位的意义就是与这个语言的单位有着约定俗成关系的概念结构;这一概念结构的一个核心侧面是意象的,也就是说与特定的情景或物体的心智构造相关的;这表明意义是随语言的不同而不同的,并非是普遍性的(蓝纯,2005,86-87页)。

根据Lakoff(1987)提出的“理想化认知模式”理论,语义的基础应该是一个涉及各种相关的知识域里背景知识的复杂的认知结构。理想化认知模式有命题模式、意象图式模式、隐喻模式、转喻模式的四种类型;多义范畴常常难以用某个共同的语义特征或特征集束来概括,其数个子范畴中虽存在着一个核心子范畴,但其他子范畴是通过隐喻和转喻映射发生联系的(张敏,1988,61-70页)。

下面讨论“进”组与“เข้า(kha`w: 进)”组的语法意义的异同。

1.1 意义相同

1)表示由外向里移动

“进”组与“เข้า(kha`w: 进)”组都表示事物随动作由外向里移动,是它们的基本意义。“从外面到里面”是“进”组和“เข้า(kha`w: 进)”组的核心子范畴。如:

(5) 走进茅屋,里面是那么肮脏和杂乱,(146)

พักเดินเข้า (走+进) กระต๊อบ ภายในนั้นสกปรก รุงรัง (查·勾吉迪175)

(6) 第一扇窗户被打开了,淡黄色的光照射进来,(11)

หน้าต่างบานแรกเปิดแง้มออกกว้างแสงสีเหลืองอ่อนสาดส่องเข้ามา (射+进+来) (查·勾吉迪17)

(7) 祥子跟了进去。(老舍26)

เสียงจิ้งเดินตามชายชราเข้าไป (跟+老人+进+去) (49)

上述例句中的“进”组与“เข้า(kha`w: 进)”组都表示由外向里

面移动，发由茅屋外面向茅屋里面移动（例5），淡黄色的光由教室外面向教室里面移动（例6）。不过，“进”与“เข้า (kha`w: 进)”的立足点都可以在外面，也可以在里面（例 5）；而“进来”与“เข้ามา (kha`wma: 进来)”的立足点都在里面（例 6），“进去”与“เข้าไป (kha`wpaj: 进去)”的立足点都在外面（例 7）。

1.2 意义差异

我们先讨论“进”组的语法意义，然后讨论“เข้า (kha`w: 进)”组的语法意义。

1.2.1 “进”组的引申义

1) 表示领属关系或占有关系，由外向内改变
由表示“由外面向里面移动”的“进”组，通过隐喻模式产生表示“领属关系或占有关系，由外向内改变”的“进2”、“进来2”、“进去2”。这是它们的比喻用法，但“เข้า (kha`w: 进)”组没有这种用法。动作主要有“买、收、交、花”等。例：

(8) 是，是，也许这是空户们要买进，故意造出的空气？（曹禺194）

(9) 这么多的帐，三天收不进来。（刘月华211）

(10) 白花花的现洋放进去，凭人家三画五画就算完事，祥子不上这个当。（老舍68）

上述例句中的“进”组都表示领属关系或占有关系，由外向内改变，通过动作卖方的某物变成买方（空户们）的某物（例8），债务人的钱变成债主的钱（例9），祥子的钱变成别人的钱（例10）。

2) 表示动作有效果

由表示“由外面向里面移动”的“进1”和“进去1”，通过隐喻模式产生表示“动作有效果”的“进3”和“进去3”。这个义项也是“进”和“进去”的另一种比喻用法，但“เข้า (kha`w: 进)”组与“进来”没有。动作主要有“说、听、看（书）、读”等。可结合的宾语有限。例：

(11) 这几天他吃不下饭，看不进书，总是发呆。（刘月华205）

(12) 看了半天也没看进去。（蒋子龙397）

(13) 我又对她解释了一番。她根本听不进去。（谌容 474）

例(11)中的“进”表示他只看到“字”，可是他没有心情看，意味着“看书”的动作没有效果，而例(12)中的“进去”表示没有心情看，或者看不懂、记不住，也意味着“看书”的动作没有效果。例(13)中的“进去”表示“我的话她一点也不放在脑子里”，就是说“她听见我的话了，但根本不接受我的观点、建议，或者不想改变她的主意”，意味着“听”的动作没有效果。

3)表示凹陷

由表示“由外面向里面移动”的“进1”和“进去1”，通过转喻模式产生表示“凹陷”的“进4”和“进去4”，但“เข้า (khaːw: 进)”组和“进来”没有。根据Miller & Johnson - Laird(1976)提出的运动的种类，形状改变，如“凹陷”是移动后的一种结果(Chatchawadee, 1995, 30页)。可结合的动词不多，如“凹、陷、瘪”等。例：

(14)他额头瘪进一块，很显眼。(刘月华 206)

(15)满脸胡子拉碴，太阳穴与腮都瘪进去。(老舍172)

(16)一副愁眉苦脸的样子，眼睛深深地凹进去。(张洁81)

上述例句中的“进”与“进去”表示通过“瘪”这一行为动作使他额头凹陷(例14)，通过“瘪”这一行为动作使他的太阳穴与腮凹陷(例15)，通过“凹”这一行为动作使他眼睛凹陷(例16)。

1.2.2 “เข้า (khaːw: 进)”组的引申义、熟语

1)表示成功地完成

由表示“由外面向里面移动”的“เข้า (khaːw: 进)1”，通过转喻模式产生表示“成功地完成”的“เข้า (khaːw: 进)2”。

“เข้า (khaːw: 进)”是物体向里面运动，这种运动是有终点的，当物体到达终点时，就意味着运动的结束，也就意味着运动“有了结果”或“完成”。以上的情况在Lakoff(1987)看来也是路径和路径终点之间的转换(杨德峰, 2009, 27页)。“เข้าไป (khaːwpaj: 进去)”、“เข้ามา (khaːwma: 进来)”与“进”组没有这种用法。可结合的动词限于伤害类动词，如“开(枪)、刺”，或者表示目标的达成的动词：“咬、踢、投(蓝)”。例如：

(17) ได้พระองค์นี้มา ยังไม่เข้า (发射+不+进) ฟันไม่เข้า (刺+不+进) ”
(Chatchawadee Saralamba 88)

收到这个佛牌以后，就可以刀枪不入。

(18) เขาแทงน้องเข้า (刺+弟弟+进) (Navavan Bandhmedha 30)
他刺伤了他的弟弟。

上述例句中的“เข้า (kha`w: 进)表示成功地完成：“刀枪不入”意味着动作失败(例17)，“刺伤了”意味着动作成功地完成(例18)。
2)表示状态加深

认知域包括反映在心智中的物理世界的各个领域，如时空领域、实体的物质属性领域等(张敏，1988，61页)。趋向补语的状态意义表示动作或状态在时间上的展开、延伸，与空间无关。它在说话人看来是不知不觉的变化(刘月华，2008，25-29页)。由表示“由外面向里面移动”的“เข้า (kha`w: 进)组1”，通过转喻模式产生表示“状态加深”的“เข้า (kha`w: 进)3”、“เข้ามา (kha`wma: 进来)2”、“เข้าไป (kha`wpaj: 进去)2”，不过“进”组没有这种用法。如：

(19) และสภาพไร้อิสระ อึดอัด ยิ่งบีบแคบเข้ามา (压迫+进来) ทุกขณะ
(每时)(查·勾吉迪263)
失去自由的痛苦心情时刻在压迫着他，(222)

(20) พอได้แล้วก็ถีบหัวส่งให้เมียกระเซอะกระเซิงน่าสงสาร เลวหนักกว่า
เก่าเข้าไป (坏+重+比+以前+进+去) อีก (查·勾吉迪41)
你搞了她，然后却一脚踢开，让她流离失所，没有着落，可怜巴巴，
这比过去更损(32)

(21) “เร็วเข้า (快+进) เร็ว” (查·勾吉迪28)

“快点，快点！”(20)

表示动作或状态在运动时，自然形成一个路径，这种路径在时间发展过程中，状态逐步加深，如例(19)，产生这种情况时，“เข้า (kha`w: 进)”组前有时间词如“每天、每时”。当表示数量如“多、少、重、近、差不多”在“เข้า (kha`w: 进)”组之前时，状态就不是慢慢地加深，而加深到一定程度，产生新的事件，如例(20)。当动词如“快、吃”或形容词如“快”在“เข้า (kha`w: 进)”

组前，并用于祈使句时表示说话者向对方发出“更快、更多”的请求或命令，如例（21）。

3) 表示进入一个新的状态

由表示“由外向里面移动”的“เข้า (kha`w: 进) 组 1”，通过转喻模式产生表示“进入一个新的状态”的“เข้า (kha`w: 进) 4”，但“เข้าไป (kha`wpaj: 进去)”、“เข้ามา (kha`wma: 进来)”与“进”组没有。主要的动词有感知动词（听见、遇、见）、运用五官接触的动词（爱、踢、碰）与表示状态改变的动词（老、醉、空、花）。例：

(22) ไปเจอเอาพวกทหารเหล่านั้นเข้า (遇+那些兵+进) อีกเล่า? (39)
万一再遇上兵呢? (老舍20)

(23) พักเห็นอาการดังกล่าวเข้า (看+这个样子+进) ออดนิกข์ไม่ได้
(查·勾吉迪29)

发看到她这个样子真想笑出声来，(21)

(24) แกเตะซี่เหล็กที่วงล้อเข้า (踢+钢轮条上+进) สองที (23)
最后还在钢轮条上踢了两脚，(老舍9)

当动作或状态向里面运动，而运动到达终点时，就意味着进入新的状态，如由未“遇上兵”到进入“遇上兵”（例22），由未“看到她这个样子”到进入“看到她这个样子”例(23)，由未“踢钢轮”到进入“踢了钢轮”（例24）。

4) 熟语

“听进 (/不进) 耳朵)”和“说进 (/不进) 耳朵)”的意思是说出来的话，意思不好听，或者说出不好听的话，一般用于否定。

“读 (书) 进 (不进) 头”表示读完后，不能了解、记不住。“进”组与“เข้ามา (kha`wma: 进来)”、“เข้าไป (kha`wpaj: 进去)”都没有熟语的用法。例：

(25) พูดไม่เข้าหู (说+不+进+耳朵) (泰语在线词典)
说不好听的话。

(26) คนไหนมีปัญหาอ่านหนังสือไม่เข้าหัว (…读+不+进+头)
(www.dek-d.com > Admission > เคล็ดลับเทคนิคแอดมิชชั่น)
谁读完书后遇到不了解或记不住的问题，...

不过，以上的“อ่านหนังสือไม่เข้าหัว（读+书+不+进+头）”或者“读（书）不进头”与例（12）中的“没看进去”的意思一样，都表示看不懂、记不住，但后者还可以表示没有心情看。例（11）中因为上下文使“看不进书”只能表示没有心情看。对中国人来说只看到“字”，但没有心情看或者看不懂、记不住意味着“看书”的动作没有效果。

二 搭配的动词

在搭配的动词上，两者既有相同之处又有不同之处。

2.1 搭配的动词相同

在我们的语料中能与“进”组与“เข้า (kha`w: 进)”组结合的动词有表示躯体或物体自身运动的动词，如“走、飞”，表示可使物体改变位置的动作行为动词，如“推、抬”，表示躯体动作的动词，如“伸（手）、探（～头）”，表示凹陷意义的动词，如“陷（眼睛～）、凹陷、凹、瘪”，“买、收”类动词，“听、读、看（书）”如：

(27) 他没主意，把车拉了进去。(老舍48)

เขาไม่รู้จะทำอย่างไรดี จึงได้แต่ลากรถคันนั้นเข้าไป (拉+那辆车+进+去)
เก็บตามคำสั่ง (86)

(28) 伸进头来

โผล่หัวเข้า (伸+头+进) (泰汉英词典861)

(29) 就像一些雨点儿落在干透了的土上，全都吃了进去。(老舍 85)
คล้ายกับน้ำฝนหยดลงบนพื้นดินที่แห้งผากแล้วซึมซาบลงไป (渗透+下+去) หมด (145)

(30) เต็มข้าวเดือดขึ้นมาก็จะไล่เตะให้ออกไปให้หมดเท่านั้น ลงมือกินเข้า (吃+进) เร็วๆ เอะ! (200)

招急了我把你们全踢出去！快吃！（老舍122）

虽然搭配的动词相同，但是“进”组与“เข้า (kha`w: 进)”组有时可以对应，如例（27）-（28），有时不可以对应，如例（29）-（30）。认知语言学家认为语义的范畴化过程与说话人对所处的世界（包括自然界和文化、社会环境）的知识和信仰密切相关（张敏，1998,61页）。由于中国人和泰国人的社会、文化、经验

等不同导致有不同的观点。

2.2 搭配的动词相异

在我们的语料中只能找到只能与“เข้า (khaːw: 进)”组结合的动词，但没有找到只能与“进”组结合的动词。

1) 感观动词的“遇、见、知道”，五官所接触的动词的“爱、喜欢、讨厌、熟悉、习惯、醉、知道、乐意”都能与表示进入一个新的状态的“เข้า (khaːw: 进)”结合。例：

(31) รักชนบทเข้า (爱+农村+进) ให้แล้ว (汉泰词典950)
爱上了农村。

(32) เจ้าของรถรู้ว่า เจอะเอาคนเด็ดขาดเข้าแล้ว (遇见+心眼的人+进) (24) 铺主知道是遇见了一个心眼的人，(老舍9)

上述例句中的“เข้า (khaːw: 进)”表示由“未爱上”进入“爱上”(例31)，由“未遇见”进入“遇见”(例32)。

2) 形容词，如“快、难、久、多、少、重、近、短、狭窄、亲密、诧异”和“像”可以与表示状态加深的“เข้า (khaːw: 进)”组结合。例：

(33) นานวันเข้า (久+天+进) ร่างกายก็ผ่ายผอมลง (查·勾吉迪46)
时间一长，身体便消瘦下来，(37)

(34) ตามถนนได้แสดงอาการว่าตรุษจีนกำลังใกล้เข้ามา (近+进+来) (125)
街上慢慢有些年下的气象了。(老舍72)

上述例句中的“เข้า (khaːw: 进)”组表示状态加深“时间更久”(例33)，“离春节越来越近了”(例34)。

三 对应形式

在我们的语料中，“进”的对应形式有8个，其中6个是趋向补语：除了“เข้า (khaːw: 进)”组以外，还有“ไป (paj: 去) ลง (lon: 下) ลงไป (lonpaj: 下去)”，1个词语：“ไว้ (waːj: 保留)与零形式。

“进来”的对应形式有7个，其中4个是趋向补语：“เข้า (khaːw: 进) เข้ามา (khaːwma: 进来) มา (ma: 来) ขึ้น (khɯːn: 上)”，2个词语：“จนเจอ (concə: 找到) ได้ (daːj: 能)”与零形式。

“进去”的对应形式有10个，其中6个是趋向补语：“เข้า (kha`w: 进) เข้าไป (kha`wpaj: 进去) ขึ้น (khɯ́:n: 上) ขึ้นไป (khɯ́:npaj: 上去) ลง (lon: 下) ลงไป (lonpaj: 下去)”，3个词语：“ฟัง (chɯ́:ɔ́fən: 听话) รับฟัง (ra`pfən: 倾听) มีจิตใจที่จะอ่าน (mi: ci`t caj thi`ca` a`n: 有心读(书))”与零形式。

“เข้า (kha`w: 进)”的对应形式有18个，其中8个是趋向补语：

“进、进来、出来、上、起来、到、回、回去”，9个词语：

“一(…便)、了、着、好、入、住、往下、点、很”与零形式。

“เข้าไป (kha`wpaj: 进去)”的对应形式也有19个，其中12个是趋向补语：“进、进去、起、上、上去、下去、到、到去、过来、过去、回去、去”，6个词语：“了、着、更、最、较、很”与零形式。

“เข้ามา (kha`wma: 进来)”的对应形式有15个，其中9个是趋向补语：“进、进来、出来、开、来、去、回来、到来、过来”，5个词语：“了、着、就、越来越、慢慢”与零形式。

在总结对应形式的异同时，我们可以得出下面的结果。

3.1 对应形式相同

1) 表示趋向意义时，“进”可以与“เข้า(kha`w: 进)”对应，“进来”可以与“เข้ามา (kha`wma: 进来)”对应，“进去”可以“เข้าไป (kha`wpaj: 进去)”对应。例：

(35) 见发答应了，颂松一阵风似地飘进屋里。(97)

เมื่อที่กรับปากแล้วฝ่ายสมทรงก็เดินตัวลิวเข้า (飘+进) กระต๊อบ (查·勾吉迪114)

(36) 颂松拿着水瓢走了进来，(29)

ฝ่ายสมทรงเดินถือขันเข้ามา (走+拿+水瓢+进+来) ในกระต๊อบ (查·勾吉迪38)

(37) 赶到高妈把门开开，他一脚迈进去：(老舍96)

พอนางเกามาเปิดประตูออกรีบสาวเท้าเข้าไป (迈+进+去) ข้างใน (162)

2) 表示领属关系或占有关系和凹陷的“进去”有时可以与“เข้าไป (kha`wpaj: 进去)”对应。表示成功地完成的“เข้า (kha`w: 进)”有时可以与“进”对应。不过，它们表达的意思不同，因为中国人和泰国人的注意观不同。如：

(38)把钱交进去，人家又在折子上画了几个字，（老舍 68）
การที่เอาเงินฝากเข้าไป (存款+进+去) ให้เจ้าหน้าที่เขียนอักษรสองสามตัว (118)

(39)病了几天，他眼睛都陷进去了。（汉泰词典1200 原文：
病了几天，眼睛都陷进去了。）

ป่วยหลายวันตาของเขาเลยโหลึกเข้าไป (陷+进+去) (汉泰词典1200)

(40)你在篮球上真是不行，连一球都投不进！（金山词霸在线词典）

เธอเล่นบาสเก็ตบอลได้ไม่ดีเลยจริงๆ ยิ่งไม่เข้า (投+不+进) สักลูก

例 (38) 中表示领属关系或占有关系，由外向内改变的“进去”与由外面向里面移动，立足点在外面的“เข้าไป (kha`wpaj: 进去)”对应。例 (39) 中表示凹陷的“进去”与由外面向里面移动，立足点在外面的“เข้าไป (kha`wpaj: 进去)”对应。例 (40) 中表示成功地完成的“เข้า (kha`w: 进)”与表示由外面向里面移动的“进”对应。

3)表示由外面向里面移动的“进”组与“เข้า (kha`w: 进)”；表示领属关系或占有关系与表示凹陷的“进、进去”，表示动作有效果的“进”；表示状态加深的“เข้า (kha`w: 进)、เข้าไป (kha`wpaj: 进去)”，表示进入一个新的状态的“เข้า (kha`w: 进)”都可以与零形式对应。例：

(41) ค่ำรถพ่วงนี้ให้เปล่า แต่ต้องเก็บรถเข้า (收+车+进) บ่ายสี่โมง (192)
明天的车份儿不要了，四点收车。（老舍116）

(42)可是有一天方大小姐叫他去给放进十块钱，（老舍67）
แต่มีวันหนึ่ง ลูกสาวคนโตของบ้านแซ่ฟางให้ให้เขาเอาเงินไปฝากออมสิน (存款)
เป็นจำนวนสิบเหรียญ (118)

(43) “กินให้มากๆ เข้า (吃+给+多+多+进) กินให้มากๆ เข้า (吃+给+多+多+进) ไว้เพื่อนรัก” (126)

“多多的吃，多多的吃，伙计！（老舍73）

上述例句中表示由外面向里面移动的“เข้า(kha`w: 进)”(例41)，表示领属关系或占有关系的“进”(例42)，表示状态加深的“เข้า (kha`w: 进)”(例43)都与零形式对应，因为这些句子已经能够表达完整的意思了。

3.2 对应形式相异

1) 表示由外面向里面移动的“进”组还可以与“ไป (paj: 去)、มา (ma: 来) ขึ้น (khɯ́n: 上、ขึ้นไป (khɯ́npaj: 上去”、ลง (lon: 下)、ลงไป (lonpaj: 下去)、ไว้ (wa´j: 保留)、จนเจอ (concə: 找到)”对应。表示领属关系或占有关系的“进”组还可以与“มา (ma: 来)、ได้ (da´j: 能)”对应。表示动作有效果的“进、进去”还可以与“เชื่อฟัง (ch ^ fan: 听话)、รับฟัง (ra´pfan: 倾听)、มีจิตใจที่จะอ่าน (mi:ci`t caj thiː ca` a` n: 有心读(书))”对应。表示凹陷的“进去”还可以与“ลงไป (lonpaj: 下去)”对应。例:

(44) 发说完, 又只顾往杯子里倒酒, 有的倒进去了, 有的没倒进去。(124) ฟักตอบมายสมทรงแล้ว่วนก้มหน้าก้มตารินเหล้าลงแก้วรินลง (倒+下) บ้างไม่ลง (不+下) บ้าง (查·勾吉迪145)

(45) 看着那高等的车夫; 他计划着怎样杀进他的腰去, 好更显出他的铁扇面似的胸, (老舍5) เขามองดูพวกลากรถขึ้นสูงเหล่านั้ นพลางคิดกะการว่า เขาจะต้องรัดเอวของเขาให้รัดกุมขึ้น (紧+进) อีกเพื่อให้เห็นหน้าอกอันผิ่ผายแข็งแรงดุจใบพัดเหล็ก (17)

(46) 如果有谁再把发关进牢笼, 她要扑过去保护他。(244) คล้ายกับว่าพร้อมที่จะปกป้องฟักถ้าจะมีใครเอาเขาไปขังไว้ (关+保留) ในกรงอีก (查·勾吉迪288)

例(44) - (46) 中的“进”组表示由外面向里面移动。不过, 对泰国人来说例(44) 的事件突显观在于使“酒”由低处向高处移动, 所以用“ลง (lon: 下)”, 例(45) 的事件注意观在于性质、状态的数量比原来多(更紧), 所以用“ขึ้น (khɯ́n: 上)”, 例(46) 的事件注意观在于动作的结果, 所以用“ไว้ (wa´j: 保留)”。

2) 表示由外面向里面移动的“เข้า (kha`w: 进)”组还可以与“出来、上、上去、下去、起、起来、到、到来、到去、过来、过去、回、回来、回去、来、去、开、了、着、好、住、往下、入、更、较、很”对应。表示状态加深的“เข้า (kha`w: 进)”组还可以与“越来越、了、着、点、很、更、最、就、慢慢”对应。表示进入一个新的状态的“เข้า (kha`w: 进)”还可以与“上、出来、了”对应。表示成功地完成的“เข้า (kha`w: 进)”还可以与“了、入”

对应。熟语“听进 (/不进) 耳朵)、说进 (/不进) 耳朵)、读 (书) 进 (不进) 头) 的“เข้า (khaːw: 进) 与“好听、了解、记住”对应。例:

(47) พอเต็มเหล้าเข้าไป (加+酒+进+去) ความมีเม้านั้นก็กลับม่ายตาย (查·勾吉迪166) 再加上几口, 醉意便又轻易地爬了上来, (139)

(48) “เร็วเข้า (快+进) เร็ว “ (查·勾吉迪28)

“快点, 快点!” (20)

(49) “เป็นอย่างไรบ้าง? ได้ลิ้มรสหวานมันเข้า (尝+甜头+进) แล้วเกิดติดใจขึ้นมาละสินะ” (98) “怎样? 吃出甜头来了是怎着?” (老舍54)

例(47) 中的“เข้าไป (khaːwpaj: 进去)”表示由外面向里面移动,立足点在外面,而这个事件中国人的注意观在于接触、附着以至固定的结果意义, 所以用“上”。例(48) 中表示状态加深的“เข้า (khaːw: 进)”与表示程度略微增加的“点”对应。例 (49) 表示进入一个新的状态的“เข้า(khaːw: 进)”与由无到有的“出来”对应。

四 对应因素

综上所述, 我们可以得出这样的结论:

4.1 能促进它们之间形成一一对应的关系的因素

下面我们将讨论能促进它们之间形成一一对应的关系的因素。

1) 语法意义、立足点、注意观与突显观相同

当“进”组与“เข้า(khaːw: 进)”组的语法意义、立足点、注意观与突显观相同, 它们之间是一一对应的关系。这种情况只出现在表示由外面向里面移动的趋向意义。例:

(50) 走进教室的时候, 也要有音乐伴奏, (13)

เวลาเดินเข้า (走+进) ห้องเรียนก็จะมีเพลงบรรเลง(查·勾吉迪20)

(51) “拿进来吧。”她在屋中说。(老舍190)

“เอาเข้ามา (拿+进+来) ข้างโน้นนะ” เสียงโทรทัศน์บอกมาจากในห้อง (312)

(52) 嘱咐完了祥子, 他走进去。(老舍94)

เมื่อเห็นเสียงจื่อปิดประตูเรียบร้อยแล้วเขาจึงเดินเข้าไป (走+进+去) ข้างใน(159)

上述例句中的事件，在中国人和泰国人看来注意观都在趋向意义，突显观也在于由外面向里面移动。当立足点可以在外面，也可以在里面时，“进”与“เข้า(kha`w: 进)”可以互相对应(例50)，当立足点都在处所的里面时，“进来”与“เข้ามา(kha`wma: : 进来)”可以互相对应(例51)，而当立足点都在外面时，“进去”与“เข้าไป(kha`wpaj: 进去)”也可以互相对应(例52)。

2) 核心子范畴相同

尽管“进去”可以表示领属关系与凹陷，而“เข้าไป(kha`wpaj: 进去)”不能，可是两者有时可以互相对应(例38-39)。同样，“เข้า (kha`w: 进)”可以表示成功地完成，而“进”不能，可是两者有时也可以互相对应(例40)。我们认为这是因为它们的核心子范畴是相同的。

“进去”与“เข้าไป(kha`wpaj: 进去)”的核心子范畴一样，都是由外面移动到里面，立足点在外面。对中国人来说，“由外面向里面移动”的“进去”通过隐喻模式产生“领属关系或占有关系，由外向内改变”（例38），通过转喻模式产生“凹陷”的结果（例39）。但这些事件对泰国人来说只有“由外面向里面移动，立足点在外面”的趋向意义，所以用“เข้าไป(kha`wpaj: 进去)”来表达。

“เข้า (kha`w: 进)”与“进”的核心子范畴一样，都是由外面移动到里面，立足点可以在外面，也可以在里面。对泰国人来说，“由外面向里面移动”的“เข้า(kha`w: 进)”通过转喻模式产生“成功地完成”（例40），而这个事件对中国人来说只有“由外面向里面移动”的趋向意义，所以用“进”来表达。

4.2 能导致它们之间不是一一对应的关系的因素

下面我们将讨论能导致它们之间不是一一对应的关系的因素。

1) 立足点不同

尽管语法意义相同，表示由外面向里面移动，但立足点不同，它们就不能互相对应。例：

(53) 祥子愿意早早的拉车跑一趟，凉风飕进他的袖口，(老舍71)
เสียงจ๊อดคิดใคร่จะลากรถออกไปวิ่งแต่เช้าๆ ปล่อยให้ลมเย็นพัดผ่านเข้าไ (飕+进+去)
ในมือเสื้อ(122)

(54) 他翻身一看，见颂松正挤进他的帐子，(57)
เขาเหลียวมอง เห็นร่างของมายสมทรงพยายามเสียดเข้ามา
(挤+进+来) ภายในมุ้ง (查·勾吉迪69)

(55) 等把帐子放好以后，便钻进去睡觉了。(238)
นางไม่กล่าวอะไร ยังคงกางมุ้งของนางต่อไป และเมื่อเสร็จแล้วจึงมุดเข้า (钻+进)
นอน....(查·勾吉迪281)

“进”的立足点可以在外面，也可以在里面，不过如果说话者的立足点在外面时，“进”却与“เข้าไป(kha`wpaj: 进去)”对应(例53)，如果说话者的立足点在里面时，“进”却与“เข้ามา(kha`wma: 进来)”对应(例54)。“进去”的立足点在外面，不过如果说话者的立足点既可以在外面，也可以在里面，“进去”却与“เข้า(kha`wpaj: 进)”对应(例55)。

2) 语法意义不同

除了表示领属关系与凹陷的“进去”可以与表示趋向意义的“เข้าไป(kha`wpaj: 进去)”对应，表示成功地完成的“เข้า(kha`w: 进)”可以与表示趋向意义的“进”对应以外，当两者的语法意义不同时，它们之间就不能互相对应。例：

(56) เมื่อใกล้เวลาเข้ามา (当+近+时间+进+来) เขาจึงตัดสินใจ
เดินไปตามครูใหญ่ที่บ้านของแก(查·勾吉迪133)
时间马上就到了，他决定到家里去找校长。(113)

(57) ที่ร้ายยิ่งไปกว่านั้นก็คือ บางครั้งเขาลากรถไปชนเอาคนเข้า (碰+人+进) (22)

更严重一些的，有时候碰了行人，(老舍8)

“เข้า(kha`w: 进)”组可以表示状态加深，但“进”组不能，所以“进”组不能与这类的“เข้า(kha`w: 进)”对应(例56)。

“เข้า(kha`w: 进)”可以表示进入一个新状态，而“进”组不能，所以“进”组不能与这类的“เข้า(kha`w: 进)”对应(例57)。

3) 注意观不同

由于不同的目击者，对一个事件会有不同的说法，所以当中国人和泰国人看到同一个事件，如果他们的注意观不同就有不同的说法。例：

(58) 有人插进来说，校长为什么不告他？(227)

บางเสียงสอดแทรกขึ้น (插+上) ว่าทำไมครูใหญ่ไม่แจ้งข้อหาจับมันเสียเลย (查·勾吉迪268)

(59) พักเปิดประตูเข้ามา (开+门+进+来) ร่างทั้งร่างเปียกโชก (查·勾吉迪213)

发打开门，走进屋去。他浑身滴水，(178)

(60) หัวใจของเขาเป็นคล้ายกับใบไม้สีเขียวซึ่งถูกหนอนชักใยพันเข้า (缠+进) ไว้อย่างแน่นหนา (105)

他的心象一个绿叶，被个虫儿用丝给缠起来，(老舍59)

任何有边界或能构想出边界的物理空间都是容器 (Lakoff & Johnson, 2003, 29页; 张敏, 1998, 101-102页)。例 (58) 中的事件中国人认为会话存在于一定的时间和空间，且有始有终（既有明确边界），所以就有了说话实体的隐喻，可以用表示由外面向里面移动的“进来”，而泰国人的注意观在于动作的结果，所以用表示通过动作使“话”出现的“ขึ้น(kh `n: 上)”。例 (59) - (60) 中的事件，泰国人的注意观在于动作的方向，所以用表示由外面向里面移动的“เข้า(kha`w: 进)”组，而中国人的注意观却在于动作的结果，所以例 (59) 用表示分离、分裂的“开”，例 (60) 用表示接合以至固定的“起来”。

4) 突显观不同

从下面的例句里可以看出尽管中国人和泰国人的注意观都在于趋向意义，可是当突显观不同也会导致“进”组与“เข้า(kha`w: 进)”之间不是一一对应的关系。例：

(61) 端起酒杯，灌进喉咙里，(198)

ยกแก้วรดกเหล้าลง (灌+酒+下) คอ (查·勾吉迪236)

(62) 对那个破炉子仍然不嫌弃，对吹进来的风仍然感到凉快，(185)
ยังคงพอใจกับเตาอังโล่โหมมๆ และยังเย็นสบายกับสายลมที่โชยมา (吹+来)(查·勾吉迪220)

(63) ลากเข้ามา (拉+进+来) จี! หามาเพิ่มอีกคันหนึ่งด้วย! " (31)
 “拉过来! 再找一辆!” (老舍14)

上述例句中的事件, 中国人与泰国人的注意观都在于趋向意义, 不过例(61)-(62)中的事件, 中国人的突显观在于由外向里面移动, 所以用“进”组, 而例(61)的事件泰国人的突显观在于由高处向低处移动, 所以用“ลง (long: 下)”, 例(62)的事件泰国人的突显观在于向立足点移动, 所以用“มา (ma: 来)”。例(60)中的事件对泰国人来说说话者的周围可以构想出边界, 可视作为容器。以上的情况在Lakoff & Johnson (2003)看来也可视为容器。这个事件的突显观在于由外向里面移动, 所以用“เข้ามา (kha`wma: 进来)”, 而中国人的突显观在于向立足点趋近, 所以用“过来”。

五结论

综上所述, 可以归纳如下: 1) 从语法意义看, “进”组与“เข้า(kha`w: 进)”组的基本意义是由外向里面移动的方向, 但“进”组发展到领属关系或占有关系, “进、进去”发展到动作是否有效果和有凹陷的效果, 而“เข้า(kha`w: 进)”发展到成功地完成和进入一个新的状态, “เข้า(kha`w: 进)”组发展到状态的加深。2) 从搭配的动词看, 除了搭配的动词相同之外, 感观动词如“遇”、五官所接触的动词如“爱”和形容词如“快”等只能与“เข้า (kha`w: 进)”组结合。3) 从对应形式看, “เข้า (kha`w: 进)”组的对应形式比“进”组要多。此外, 是否可以从“汉字学”的角度去考虑这个问题, 如: 对表示由外向里面移动的“进”, 汉字还能使用“入”。4) 导致它们之间是否形成一一对应的关系跟语法意义、核心子范畴、立足点、注意观与突显观有关。

参考文献

- Lakoff, G. & Johnson, M. (2003). *Metaphors we live by*. Chicago: The University of Chicago. (Original work published 1980)
- 查·勾吉迪。(1985)。翻译者栾文华。判决。北京：长江文艺出版社。
- 蓝 纯。(2005)。认知语言学与隐喻研究。北京：外语教学与研究出版社。
- 老舍。(2009)。骆驼祥子 (2版)。北京：人民文学出版社。
- 刘月华。(2008)。趋向补语通释 (2版)。北京：北京语言大学出版社。
- 吕叔湘。(2004)。现代汉语八百词,增订本 (13版)。北京：商务印书馆。
- 吴素兰。(2012)。汉泰动词后“上”组与“ขึ้น”组、“下”组与“ลง”组对比研究，北京语言大学研究生院博士论文，北京。
- 杨德峰。(2009)。趋向补语的认知和习得研究，北京语言大学研究生院博士论文，北京。
- 张 斌。(2001) 现代汉语虚词词典。北京：商务印书馆。
- 张 敏。(1998)。认知语言学与汉语名词短语。北京：中国社会科学出版社。
- 赵秀芬。(2000)。汉泰趋向补语对比研究，北京语言大学人文学院硕士论文，北京。
- ชัชวดี ศรีลัมพ์.(2538). การศึกษามโนทัศน์ของคำว่า เข้า.
วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์อักษรศาสตร์,
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชาติ กอบจิตติ.(2524). คำพิพากษา, กรุงเทพฯ:ต้นหมาก.
- เจียรชัย เอี่ยมวรเมธ.(2550).พจนานุกรมจีนไทย ฉบับใหม่ (ฉบับพิมพ์ด้วย),
กรุงเทพฯ:รวมสาส์น(1977).
- เจียรชัย เอี่ยมวรเมธ.(2549).พจนานุกรม ไทย-จีน-อังกฤษ ฉบับ 60,000คำ,
กรุงเทพฯ:รวมสาส์น(1977).
- 老舍.(2533).เนียน ผู้แปล.ชีวิตเลือกไม่ได้ของสามัญชนคนลากรร,
กรุงเทพฯ:รวมทรรศน์.

- นววรรณ พันธเมธา.(2527). *ไวยากรณ์ไทย*, กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาส์น.
- พัน เต๋อ ตึง.(2527). การใช้คำเสริมกริยาบางคำ, *วารสารอักษรศาสตร์*, (16), 73-96.
- วิจิตรน ภาณุพงศ์.(2543). *โครงสร้างภาษาไทย: ระบบไวยากรณ์*, กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- หทัย แซ่เจีย. (2542). *การเปรียบเทียบคำเสริมกริยาบอกทิศทาง “SHANG” “XIA” ในภาษาจีนกลางกับคำภาษาไทยในลักษณะเดียวกัน*, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, คณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.